

**การสนับสนุนขององค์กรที่มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินงาน
ป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้านอำเภอชื่นชมจังหวัดมหาสารคาม
Organization Support Relating to the Performance in
Hemorrhagic Fever Prevention and Control of Health Volunteers
at ChuenChom District, MahaSarakhm Province.**

ประมวล ไชยโวหาร*
Pramoun Chaiwoharn*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากองค์กรกับการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอำเภอชื่นชมจังหวัดมหาสารคาม

วิธีวิจัย : การวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในอำเภอชื่นชม จำนวน 470 คน สุ่มตัวอย่างโดยวิธีประมาณค่าเฉลี่ยประชากร จำนวน 193 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามตรวจสอบความเที่ยง ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของคอนบาค เท่ากับ 0.88 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปแจกแจงข้อมูลด้วยค่าความถี่ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย : การสนับสนุนจากองค์กรอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ย 3.73 (S.D.=0.44) การดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ย 3.90 (S.D.=0.48) ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลกับการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.17$ $p\text{-value}=0.01$) และความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากองค์กรกับการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก พบว่าการสนับสนุนด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และการสนับสนุนด้านการจัดการ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.37$ $p\text{-value}<0.0001$, $r=0.46$ $p\text{-value}<0.0001$, $r=0.33$ $p\text{-value}<0.0001$, $r=0.22$ $p\text{-value}<0.0001$ ตามลำดับ)

คำสำคัญ : การสนับสนุนจากองค์กร, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, ควบคุมโรคไข้เลือดออก.

*นักวิชาการสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขอำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม

Abstract

This cross-sectional research was aimed to the Performance in Hemorrhagic Fever Prevention and Control of Health Volunteers at ChuenChom District, MahaSarakhm Province. The population of this was a group of 470 village health volunteers in ChuenChom District. A number of 193 village health volunteers obtained from simple random sampling was the sample of this study. Data was collected questionnaires with which the Cronbach coefficient of 0.88. The data was analyzed by program computer and presented in terms of frequency, percentage, mean, standard deviation and Pearson Product Moment Correlation Coefficient.

The organization support was found at high level ($\bar{x} = 3.73$, S.D.=0.44). The performance in hemorrhagic fever prevention and control of health volunteers was found at high level ($\bar{x} = 3.90$, S.D.=0.48). It was found that the career had relation prevention and control hemorrhagic fever. The organization support in personnel, budget, material and management support had statistical relation to the performance in hemorrhagic fever prevention and control significantly with $r = .37$ p-value<0.0001, $r = 0.46$ p-value<0.0001, $r = 0.33$ p-value<0.0001, $r = 0.22$ p-value<0.0001 respectively.

Keywords : Organization Support, Health Volunteers, hemorrhagic Fever Prevention and Control.

บทนำ

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นผู้ที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำการดำเนินงานพัฒนาสุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน¹ โดยมีความรับผิดชอบในการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน² และบทบาทหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การป้องกันโรคติดต่อประจำถิ่นในการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยเฉพาะโรคไข้เลือดออก ซึ่งเป็นโรคที่กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศเป็นโรคติดต่อที่ต้องดำเนินการตามกฎหมาย³ จังหวัดมหาสารคาม มีรายงานอัตราป่วยต่อแสนประชากรโรคไข้เลือดออก ในปี พ.ศ. 2554 พบ 62.54, ในปี พ.ศ. 2555 พบ 130.26 อัตราตาย ร้อยละ 0.10, ในปี พ.ศ. 2556 พบ 286.61⁴ และอำเภอชนชัย จังหวัดมหาสารคาม มีรายงานอัตราป่วยต่อแสนประชากรโรคไข้เลือดออก ในปี พ.ศ. 2554 พบ 49.03, ในปี พ.ศ. 2555 พบ 4.08, ในปี พ.ศ. 2556 พบ 16.30⁵ ซึ่งการปฏิบัติงานป้องกันควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานที่ใช้ในการบริหารอันสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และการจัดการ (Management) จากองค์การที่มีส่วนเกี่ยวข้อง⁶ การดำเนินการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้านของอำเภอชนชัย ที่ผ่านมามีผลการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกไม่สม่ำเสมอและไม่ครบทุกหมู่บ้าน รวมทั้งการสนับสนุนในด้านงบประมาณ ด้านวิชาการและด้านวัสดุอุปกรณ์ การดำเนินงานยังมีความไม่ชัดเจน พบปัญหาในการประสานงานระหว่างองค์กรภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความล่าช้าของงบประมาณจากกระทรวงสาธารณสุข หน่วยงานระดับอำเภอ จึงต้องมีการทำความเข้าใจและปรับปรุงต่อไป เพื่อค้นหาสาเหตุและปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงาน รวมถึง

ปัจจัยขัดขวาง เพื่อที่จะแก้ไขและส่งเสริมให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยการสนับสนุนจากองค์การและความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลและการสนับสนุนจากองค์การกับการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอำเภอชนชัย จังหวัดมหาสารคาม

รูปแบบและการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในอำเภอชนชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 470 คน โดยสุ่มตัวอย่างประชากรศึกษา จำนวน 193 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ระหว่างเดือนตุลาคม 2556-ธันวาคม 2556 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปแจกแจงข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 48.7 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.0 สถานภาพสมรส คู่ ร้อยละ 87.6 การศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 39.9 อาชีพหลัก คือเกษตรกร ร้อยละ 80.8 รายได้เฉลี่ยต่อปี ระหว่าง 21,001-40,000 บาท ร้อยละ 34.7 ระยะเวลาการเป็น อสม. 6-10 ปี ร้อยละ 35.2 จำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบ 11-15 หลังคาเรือน ร้อยละ 61.1 การสนับสนุนจากองค์กร แสดงในตาราง 1

ตารางที่ 1 ระดับการสนับสนุนจากองค์กรของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

การสนับสนุนจากองค์กร	Mean	S.D.	การแปลผล (ระดับ)
1. การสนับสนุนด้านบุคลากร	3.79	0.52	สูง
2. การสนับสนุนด้านงบประมาณ	3.97	0.50	สูง
3. การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์	3.63	0.55	ปานกลาง
4. การสนับสนุนด้านการจัดการ	3.51	0.71	ปานกลาง
ภาพรวม	3.73	0.44	สูง

การดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ย 3.90 (S.D. = 0.48) แสดงในตาราง 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และภาพรวมระดับการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

การดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก	Mean	S.D.	การแปลผล
ป้องกันโรคล่วงหน้า	3.89	0.54	สูง
ควบคุมโรคเมื่อพบผู้ป่วย	3.89	0.75	สูง
ภาพรวม	3.90	0.48	สูง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลกับการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r = 0.17 p-value = 0.01) จังหวัดมหาสารคาม พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับการ

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลกับการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

คุณลักษณะส่วนบุคคล	R	p-value	ระดับความสัมพันธ์
เพศ	0.06	0.34	ไม่มีความสัมพันธ์
อายุ	-0.04	0.54	ไม่มีความสัมพันธ์
สถานภาพสมรส	0.05	0.48	ไม่มีความสัมพันธ์
ระดับการศึกษา	-0.04	0.59	ไม่มีความสัมพันธ์
อาชีพ	-0.17*	0.01	ต่ำ
ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง	-0.01	0.92	ไม่มีความสัมพันธ์
รายได้เฉลี่ยต่อปี	0.04	0.61	ไม่มีความสัมพันธ์
จำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบ	-0.05	0.51	ไม่มีความสัมพันธ์

หมายเหตุ *มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ p-value <0.05

ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากองค์การกับการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอขึ้นชม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การสนับสนุนจากองค์การ ทั้ง

4 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนด้านบุคลากร การสนับสนุนด้านงบประมาณ การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ และการสนับสนุนด้านการจัดการ แสดงในตาราง 4

ตารางที่ 4 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากองค์การกับการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก

การสนับสนุนจากองค์การ	R	p-value	ระดับความสัมพันธ์
การสนับสนุนด้านบุคลากร	0.37*	<0.0001	ปานกลาง
การสนับสนุนด้านงบประมาณ	0.46*	<0.0001	ปานกลาง
การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์	0.33*	<0.0001	ปานกลาง
การสนับสนุนด้านการจัดการ	0.22*	<0.0001	ต่ำ

หมายเหตุ *มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ p-value <0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าสัดส่วนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของอำเภอขึ้นชม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง⁷ ซึ่งแนวโน้มในปัจจุบัน ในการดำเนินงานต่างๆ ในการพัฒนาชุมชน พบผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในการพัฒนามากขึ้น ระยะเวลาการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 6-10 ปี และมีจำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบ 8-15 หลังคาเรือน ร้อยละ 85.1 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา⁸ ซึ่งประสพการณ์การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขที่มากขึ้น จะส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งจำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบ 8-15 หลังคาเรือน ซึ่งมีความเหมาะสมตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด โดยจะส่งผลดีต่อความครอบคลุมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

การสนับสนุนจากองค์การที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานมีในระดับสูง⁹ อันเป็นผลมาจากหน่วยงานต่างๆ เป็นหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่ จึงทราบถึงปัญหาและความจำเป็นในการสนับสนุนการดำเนินงาน โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นหน่วยงานที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาจากเป็นบุคคลในพื้นที่ ที่ทราบถึงความจำเป็นที่ต้องสนับสนุนในการดำเนินงานที่เพียงพอแต่แตกต่างกับการศึกษา¹⁰ การสนับสนุนจากองค์การอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งบริบทแต่ละพื้นที่ในการสนับสนุนจะแตกต่างกัน

จากนโยบายหลักของกระทรวงสาธารณสุขในการ

เร่งรัดการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเชี่ยวชาญควบคุมป้องกันโรคติดต่อ เป็นผลทำให้ระดับผลการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกับการศึกษา^{11,12}

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลกับการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านพบว่าอาชีพมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแตกต่างกับการศึกษา¹⁰ ที่พบว่าคุณลักษณะส่วนบุคคลกับการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่มีความสัมพันธ์กัน

การได้รับปัจจัยการการบริหารจากองค์การที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้การดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกให้มีประสิทธิภาพที่ดี ระดับการสนับสนุนจากองค์การระดับสูงส่งผลต่อการปฏิบัติงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกที่สูงขึ้นด้วยสอดคล้องกับการศึกษา¹⁰ ที่ผ่านมา ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกแก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานคณะกรรมการการสาธารณสุขมูลฐาน. คู่มือเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ รสพ. 2542.
2. สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ, สถาบันวิจัยระบบสุขภาพ. โครงการประเมินศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) กับยุทธศาสตร์การพัฒนา. กรุงเทพฯ : สวสส. 2549.
3. กระทรวงสาธารณสุข. เอกสารเผยแพร่การสาธารณสุขในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) สาขาการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพและการพึ่งตนเองด้านสาธารณสุข. กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข. 2539.
4. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม. สรุปผลการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ประจำปี 2556. (เอกสารอัดสำเนา). 2556.
5. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอชื่นชม. สรุปผลการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ประจำปี 2556. (เอกสารอัดสำเนา). 2556.
6. ทองหล่อ เดชไทย. หลักการบริหารงานสาธารณสุข. พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ : สามเจริญพาณิชย์. 2545.
7. ชาลี ยะวร. การประเมินผลโครงการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดมหาสารคาม เพื่อยกระดับเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเชี่ยวชาญ สาขาเบาหวานและความดันโลหิตสูง. วิทยานิพนธ์ ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2552.
8. อมรรัตน์ จันทร์สว่าง. การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในชุมชนแห่งหนึ่งจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2553.
9. พยุงศรี กงพาน. การสนับสนุนจากองค์การที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของประธานเครือข่ายระดับหมู่บ้าน สังกัดเครือข่ายชุมชนแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านสวนมอญ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2552.
10. บัญชา อนันต์เต่า. ศึกษาการสนับสนุนจากองค์การที่มีความสัมพันธ์กับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ. รายงานการศึกษาระดับปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2553.
11. สุพัตรา กาญจนลออ. ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาลังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2555.
12. ศักรินทร์ โตสติ. ความรู้ทัศนคติและการปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลช้างทูน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด. ผลงานวิจัย ตราด : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตราด. 2552.